

Szilágyi Róza Tekla

ÚJSZÜLÖTT IRÓNIA

Zhao Bandi: Young Zhang

Cigarettaival a szájában, ágyában kelletlenül nyújtózó alak, otthonosan szűk képkivágás, hímzett ágytakaró, doboztévé, ébresztőóra, hanyagul maga mellé hajított, az időből kiszakadást jelképező karóra, éppen csak felsejülő függöny, kócos haj – azaz a fiatal Zhang reggele. A hetvenes évek végén, a kommunista propaganda kiszolgálásának eszközeként számon tartott realizmust képviselő festőgeneráció képein egyre több kritikai reflexióra utaló nyom és az új éra beköszöntére utaló jel bukkan fel. A kilencvenes évek elején debütáló friss festőgeneráció pedig a kulturális forradalom elnyomása ellenére is újrealisztikus szemléletet képviselt. A cinikus realizmust.

Az 1963-ban született Zhao Bandi festménye éppen az említett időszakban, 1992-ben készült, és témája is, hangvétele is előrevetíti az alkotó későbbi korszakára jellemző, a történelem és realitás elemeit szatirikus, diszkrét szerzői kommentárokkal elegyítő munkáit. A festmény egy évvel azelőtt született, hogy a mára „panda man”-ként elhíresült kortárs képzőművész megszerezte volna diplomáját a pekingi Központi Képzőművészeti Akadémia Olajfestő Tanszékén. Bandi beceneve a kínai nemzeti szimbólum, a panda mint motívum használatából ered. A most 55 éves Zhao szócsöveként is értelmezhető állatfigura segítségével a művész ma már a pályakezdő éveire jellemző cinikus realizmusnál sokkal direkter kritikát fogalmaz meg, többek között a Kínában tabunak számító kábítószer-használat, légszennyezés, erőszak és munkanélküliség témakörében. A kritikus fotósorozatok bejárták a világot, a kétezres évek elején bemutatkoztak többek között a Sydney-i, Sanghaji és Velencei Bienálén. A kritika azonban – legyen szó „pandás” vagy éppen „pandamentes” alkotásokról –

néha a burkoltabb megfogalmazás ellenére is komolyabb következményekkel jár a régió képzőművészeti világában. Így történt, hogy a manapság már harminc éve aktív, nemzetközileg is ismert alkotó két munkája cenzúra miatt nem térhetett vissza Bandi 2017-ben Sanghajban rendezett kiállítására.

Visszatérve az 1992-es, hatalmas méretű – számszerűsítve 214 x 140 cm-es – *Young Zhangra*: a festmény címében szereplő kínai vezetéknev gyakorisága tekintetében a magyar Szabó, Tóth vagy éppen Varga nevek rokona. Éppen ez ad egyfajta anonimitást a festmény szereplőjének. Mit értek anonimitás alatt? A fogyasztói társadalmat jelképező és a monoton munkanapok utáni ágyba zuhanáshoz igazított tévé mellett csupa olyan tárgyat látunk a festményen, amelyek a kilencvenes évek elején Kínában végbemenő ökonómiai és társadalmi változások idején élő fiatal, urbánus generáció tipikus vagyontárgyai lehettek.

A képen szereplő kiállítótéri környezetben életnagyságnál nagyobbak tetsző Zhang tehát feltétlenül egy nagyobb, névtelen massa megszemélyesítője, a képteret kijelölő szobazug pedig egy sajátos történelmi kor lenyomata. A realiztikus ábrázolás a kilencvenes évek társadalmi és gazdasági változásoktól terhes, a reformok és hagyományörzés egymásnak feszülő ellentéte által leírható időszakát tárja elénk.

A kép éppen azt a korábban agilis tipikus fiatal örökíti meg, aki saját pénzügyi biztonsága érdekében hamar megállapodott az ingázó, azonban biztos bevételt nyújtó monoton munkáslétnél. A realizmust rejtett iróniával és fekete humorral ötvöző festmény azt a generációt mutatja, amelynek legmeghatározóbb attribútuma az álmok feladása – annak érdekében, hogy tartani tudják a lépést az átalakuló Kína által

diktált tempóval és az új játékszabályokkal. A cigarettát tartó száj hanyag eleganciája és a kezek ébredező, tettekre kész mozdulata kifejezően mutatja be a munkáslét felé vezető metamorfózist. A képen ábrázolt szuggesztív tekintetű fiatal férfi környezete már berendezkedett az elkövetkező életre – annak legtöbb tárgyi jellemzőjét magára ruházta –, a fiatal Zhang bizonyos mozdulataiban azonban még egy elképzelt, elegánsabbnak tetsző élet sajátjai.

Zhao Bandi festményének – eddig szándékosan szó nélkül hagyott, azonban – legszembeötlőbb sajátossága a kiszakadás a festmények képtere és keretezése esetében megszokott vertikális és horizontális vonalhálóból. Zhao a vásznat a szabályos, az éggel és padlóval párhuzamos, négyszögletes forma helyett néhány fokkal elforgatta. A vásznon megörökített pillanat horizontja ellenben nem tér el a megszokottól. Az *ifjú Zhang* esetében ábrázolt hétköznapi pillanat a téglalap elforgatásával sarkaiból kiforgatott valósággá válik. Pont olyanná, amilyenek a korabeli Kínában élő állampolgárok érezhették változások sorozatán keresztülment országukat – hangzik a másik kontinensről több mint negyven évvel később megfogalmazott bátorítatlan feltételezés. Az viszont bizonyos, hogy a realista ábrázolás és a keret elforgatásának kombinációja a képet ma szemlélő befogadó előtt a valóság és a fikció furcsa elegyét hozza létre. Leginkább azért, mert Zhang eleganciát sugárzó, szinte a fiatal James Deant idéző dohányzó gesztusa és a monoton munkavégzés előtti levegővételhez hasonló kézmozdulat kettőssége érzékletes képet fest az elképzelt és a megélt élet kontrasztjáról.

Zhao Bandi: *Az ifjú Zhang (Young Zhang)*, 1992, olaj, vászon, 214 x 140 cm, magángyűjtemény, a Guggenheim Museum Bilbao jóvoltából